

Glas je odgovarjal :

»V nebesa.«

Hanka je postala pogumnejša ter vzdignila oči. In zagledala je mil obraz in oči kakor cvetlice. Nekaj podobno sinjemu plašču je plapolalo v svetlem krogu, in zgoraj, kakor da se je svetlikala zlata krona.

»Ali si ti, nebeška Devica?« je še petala Hanka.

In zdelo se ji je, da jo je mati Božja vabila z roko ter šla pred njo. Nove moči so jo navdale, kolena se ji niso več šibila, šumenje v glavi je minilo, in mraza skoro ni čutila več. Tudi vihar je za hip zastal. Le solnce je svetilo vedno bolj megleno, brez vsega življenja.

Hanka je spočetka korakala brzo dalje, z novim pogumom v srcu, a kmalu so se ji noge zopet začele opotekati, rudeče lise so ji skakljale zopet pred očmi, v možganih je zopet zašumelo in omotica jo je napadla, da je komaj zamogla potegniti gležnje iz snega.

»Nebeška Devica, vsedla bi se rada.«

»Torej, vsedi se«, ji je odgovoril glas iz svetlega kroga.

Hanka se je vsedla pod velik kamen, naslonila se je s pleči nanj ter stegnila trudne noge pred se. Zdaj je začela svetloba pojmati, kopneti, dokler ni izginila docela. Zopet so jo krog in krog obdajale gore in prepadi in beli sneg in votla žalostna puščoba...

Vse to se je zlilo v divji, moten kaos pod svinčeno-sivim nebom.

»Sveta Devica, kje si?« je še petala Hanka.

A nihče ji ni odgovoril; hotela je klicati, pa ni mogla. Imela je čut, kakor da ji leži na rokah in nogah težko kameenje. Groza ji je preletala telo, in nezavest ji je jemala dihanje, kakor da bi ji kdo sè silo zamašil ušesa in usta. Ničesar ni videla, ničesar ni mogla misliti, čutila je le, kako se je sneg bolj in bolj kopičil krog nje, da ji je že zametal noge, ji segal do

pasa ter ji začel pokrivati prsi. Bolj in bolj ji je postajalo toplo, in zadovoljna je bila zbog tega. V vzduhu je vladala čedalje večja tišina, in celo solnce se je prikazalo za hip ter posrebralo sneg.

Hanka je bulila nepremično pred se, čutila je, da se godi ž njo nekaj nenavadenega, kakor da ji otrpnevajo udje ter se polagoma spreminjajo v led. Vedno slabjša je bila, in neka zaspana trudnost se je je polasčala. »Zaspati hočem«, si je mislila.

V tem se je vzdignil snežni vihar in je zatemnil zemljo, veter je zastokal ter divjal po gorah navzdol, kakor plaz, in podil pred seboj cele kupe snega, jih razprševal da so razletavali kakor perje divjega petelina, kadar ga orel zagrabi. Ostra zrnca ledu so rezala Hanko v obraz, zdaj je pomel veter ž nje ves sneg do pasa, zdaj jo je zopet zakril do ustnic. Gorka kri ji je zavrela z lic in vrata.

Za hip se je vsled bolečin zopet zavedla. »Tu umrem«, si je mislila in hotela se je v strahu svoje duše vzdigniti, a vse moči so jo zapustile, in v glavi ji je divje ropotalo. Slišala je rjojenje viharja, videla je gore, a čedalje nerazločnejše in slabejše.

In zopet se je zasvetil nad oblakom, skozi metež, svetli krog, a mnogo bledejši od poprej in že tik pri Hanki. Zdelo se ji je celo, da se je neka roka dotaknila njene roke. Odprla je oči in zagledala isto milo lice in isti cvetličji očesi, a vse je bilo mnogo bledejše od poprej. In zopet se ji je zdelo, da sliši isti sladki glas, ki ji je klical :

»Pojdi!«

»Kam?« je zašepetala Hanka.

»V nebesa! Podaj mi roko!« ji je klicala mati Božja.

In Hanka ji je podala roko ter šla...

SPOMENIK MOŽU. ZMAGOSLAVA. TRST.

Pet let je že, kar je zagledala »Slovenka« beli svet, a nihče se ni spomnil

moža, kateri si je stekel največ zaslug, da se je to zgodilo. Zaman sem čakala, da se vendar kdo spomni Frana Podgornika, biv. urednika in izdajatelja »Slovanskega sveta«. Bodi mi torej dovoljeno, da popravim zamudo, dasi ni lahko opisati upliva, ki ga je imel ta odlični rodoljub na proubovanje našega ženstva.

Morda še Slovenci nismo imeli in še dolgo ne bomo imeli moža, ki bi tako pazno motril naše obče narodno in zlasti žensko vprašanje kakor Fran Podgornik. On je tako dalekoviden, da mu je jasna tudi naša bodočnost. Njegovo obzorje je tako široko, da mu zlahka ne ostane skritega ničesar. Podgornik je vedel, da, dokler se slovenska žena ne vzbudi, se nam ni nadejati boljših časov. Slovenska žena se je zdela temu velikemu rodoljubu tudi rešiteljica našega tako zamotanega narodnega vprašanja.

Sè slastjo je vsprejemal vsaki spis iz ženske roke ter ga opilil toliko, da ga je mogel priobčiti v svojem listu. Pred mnogo leti — dobro se spominjam tega — poslala sem mu neki spis o ženi ter ga prosila, naj ga priobči. Sè strahom sem čakala, kaj mi odgovori v listnici uredništva, da-li sprejme moj prispevek, ali ga vrže v nenasični uredniški koš. A kako sem se zavzela, ko sem vdobila mesto odgovora v listnici — urednikovo lastnoročno pismo, s katerim me je vspodbujal, naj nadaljujem zapričeto delo, naj opisujem ženske težnje in potrebe. Nočem navajati Podgornikovih laskavih besed; le toliko naj omenim, da se v njegovem pismu zrcali vzvišena ljubezen do slovenskega rodu in do prosvete.

Z veseljem sem ga ubogala. Hvaležna sem mu bila ne zato, ker je priobčil moj spis, pač pa za to, ker me je razumel. On je spoznal, česar drugi niso hoteli vedeti, da je javno delovanje slovenske žene potrebno. Drugim je bila takrat žena, ki se je bavila tudi samo z narodnim vprašanjem, nekako strašilo. Slovenski ženi so

bile meje mišljenja in čustvovanja ozko odmerjene, a gorje ji, ako bi jih prestopila. Naravno torej, da se je vsaka boječa žena ustrašila javnosti. Le sem in tje je kakšna trepetajé pogledala izza onih mej, katere so ji začrtali možki. Delokrog žene bi naj bil: kuhinja, spalnica otrok; včasih smo imeli tudi kakšno, ki je znala tolči na klavir ter lomiti nemščino in nekaj francoščine. To je bila vsa omika slovenske žene. Podgornik pa, kakor tudi blagopokojni profesor Celestin, je izprevidel, da tako ne sme biti nadalje. Ta dva moža sta se trudila, da odpreta v tem oziru slovenskemu razumništvu oči, da dokažeta, kako je žena v javnem delovanju, pred vsem v narodnem, ravno tako potrebna kakor možki. Podgornik je vedel, da je obstanek našega naroda odvisen od tega, da se vzbudi slovensko ženo. Ako se to ne zgodi, mora naš narod poginiti. Odločno in nevstrašeno je ta mož, kakor nihče drug, branil ženo in njene pravice, dočim je drugim možem bila takrat žena, ki se je zanimala za naše narodne težnje, bitje, kateremu v glavi ni vse v redu, bitje, ki zasluži le posmeh in pomilovanje. Podgornik pa ni sodil tako. On je spoštoval zavedno in razumno ženo. Njemu je bila neka veličastna prikazen.

Ako je naletel na tako ženo, vzbodbujal jo je, da naj dela, da naj piše, dokler ga dotičnica ni ubogala. Po vsej pravici smemo torej reči: on je bil nekak učitelj naših pisateljic in pesnikinj. Njegov list »Slovanski Svet« je bil šola vadnica, kjer so se naše sedanje sotrudnice »Slovenke« vadile ter pripravljale na pisanje.

Dopisovala sva si redno; dajal mi je nasvete za to in ono, za kar sem mu seveda bila hvaležna. Njegova pisma hranim kakor dragocenost; iz njih je razviden razvitek in napredek naših žen, a ker se tesno dotikajo moje osebe, ne morem jih objaviti. Žal mi je, ker tega ne morem storiti. Iz teh pisem bi slovenski narod razvidel,

kako udano Fran Podgornik ljubi svojo domovino. Razvidel bi, kako malo je čislal moža, ki je zaslužil obče spoštovanje in zanimanje. Razvidele bi naše žene iz teh pisem, kako je cenil ženo, kako se je zanimal za njeno prosveto, kako je izpodbujal in navduševal isto, da naj bode rodoljubka ter naj dela tudi za svoj rod.

V nekem pismu sem mu omenila, da naj bi izdajal posebno prilogo »Slovanskemu Svetu« in da bi v tej prilogi naj imele prostor zamo ženske, kjer bi se vežbale in urile v pisateljevanju. Mož je bil vsled tega ves srečen; z veseljem je obljubil. Res je izšla posebna priloga »Slovenskega Sveta«, posvečena samo našemu ženstvu.

V tej prilogi so se naše žene urile, ter pripravljale, da stopijo med svet kot pisateljice in pesnikinje slovenske. Priloga »Slovanskega Sveta« bila jim je šola pripravnica, in iz iste so stopile kot pisateljice.

Lahko torej rečem, da ima Podgornik največ zaslug za probujenje naših žen. On je prvi uvidel potrebo, da tudi žena mora svoje čute izliti na papir, da spoznamo njene misli in težnje. On je bil prvi, ki je ženo vzpodbujal, naj javno deluje za probujanje naroda. On je bil prvi, kateri je svetoval ženi, naj razširi svoje obzorje izven kuhinjskih mej. Učil jo je, naj se zaveda ne samo, da je žena in mati, pač pa da je tudi rodoljubkinja in človek. Človek, kateri sme in mora misliti. Svetoval je ženi, naj usposoblja svoje duševne zmožnosti v blagor naroda in človeštva. Le žal, da ga slovenske žene niso popolnoma umele, da se niso zavedale, da je Bog ženi poveril veliko in važno nalogo, katero je dolžna izvrševati v blagor domovine in človeštva.

Nekatere žene so ga umele, in to je zadostovalo, da so se zavedle, da si morajo vstvariti lastno glasilo, kjer bodo izražale svoje misli in težnje. Ustanovile so si prvi ženski list slovenski, kateremu so dale ime: »Slovenka.« Lepo število sotrudnic nam priča, da nasveti Podgorni-

kovi niso padli na nerodnita tla. Kadar se »Slovenka« popne do one višine, katera ji pripada med slovenskim ženstvom, se bodo hvaležno spominjale svojega duševnega očeta Frana Podgornika.

Da ga naše čitateljice bolj spoznajo, naj še omenim nekoliko črtic, ki kažejo značaj tega moža.

Skromnost njegova presega vse meje. Ko sem bila nekoč slučajno v Trstu, posetila sem ga. Ali kako sem se začudila, ko sem imela pred seboj učenega moža, a na njegovi osebi se je zrcalila samo ponižnost in skromnost. Ko sem se mu predstavila, prijel me je za roko, ter me z veseljem vedel v svojo pisarno. Vse je hotel vedeti, in morala sem mu na dolgo in široko razlagati svoje nazore o ženi.

Pritrjeval mi je, in morala sem obljubiti, da bom pisala o ženi. Le žal, da mi družinska opravila niso dovolila, da bi bila povsem ustregla vrlemu možu.

Naj mi oprostí blagi mož, da navedem še nekaj vrstic iz njegovega pisma. Unela se je bila polemika med »Slovanskim Svetom« in »Dom in Svetom«. Pisala sem mu o tej priliki, da naj vendar prepreči to neprijetno in škodljivo polemiko, ker blagi dr. Lampe je vendar plemenit duhovnik in uzoren rodoljub. Odpisal mi je na to:

»Kar se tiče zadeve z dr. Lampetom, prišel sem jaz nepričakovano v to. Da bi ustregel posebnemu znamenitemu dopisniku, sprejel sem dopis, dasi ni spadal v naš list. Nekoliko sem ga še celo ogledil.... Žal mi je, da je tako prišlo, ker je dr. Lampe uzoren svečenik in rodoljub, kakor je razvidno tudi iz njegovega delovanja. Blagi mož ima težko stališče, ker se mora boriti med sedanjim znanjem in tem, kar ima pred seboj kot svečenik!« — Tako je pisal Podgornik o svojem nasprotniku dr. Lampetu. To dovolj označuje blago nprav njegovo.

Tudi kakor politik je Podgornik znamenita prikazen. Še sedaj se naši politiki

opirajo na njegovo globoko znanje in poznavanje zgodovine in razmer. In vendar je moral umrli »Slovanski Svet« in sicer radi nemarnosti naročnikov. »Škoda, ker se je krog njega zbirala sama inteligenca, katera je hotela čistiti naše tako okuženo ozračje«, tožil mi je v nekem pismu, ko mi je naznanil, da bode list moral prenehati. Med drugim je rekel: »Slovenec list ne ugaja, ker so postali prepovršni, in ker je le malo zaresno mislečih rodoljubov. Postal je vse bolj plitvo, lahkoživo, lahkomišno; zato jaz tudi pravega veselja nimam več za nadaljevanje o takih razmerah. Preveč sem škodoval sebi in družini svoji. Rad bi pa še deloval, ker sem se upregel v slovanske stvari in občo politiko. Tudi preveč ljubim svojo nesrečno domovino, da bi mogel mirovati.«

In vendar je umolknil mož, dasi ga sedaj potrebujemo več, kakor kedaj poprej. — Umolknil je radi naše nemarnosti. Umolknil je, ker ga nismo razumeli, ker ga nismo mogli razumeti.

Zdaj mož s krvavečim srcem gleda naš boj, — gleda, kako se koljemo med seboj, ker ga nismo ubogali. Žrtvoval je vse za domovino: svojo mladost, svojo bodočnost, celo obstanek svoj. Žrtvoval je celo družino svojo, samo da bi osrečil domovino, a ta ga ni razumela. Pustila ga je, da je šel na tuje. Mož, s katerim bi se bili drugorodci ponašali, mora se takorekoč boriti za obstanek lastne družine. Je li to prav?

Kam smo zagazili, da ne vidimo družega, nego sovražnika na lastnem bratu! Brusimo si orožje, kako bi bolj ranili tega brata svojega, ker se popolnoma ne strinja z nami, da si nas ljubi, — globoko smo zabredli! Vrnimo se, poslušajmo može, ki so vse žrtvovali za blaginjo naroda! Pokličimo te može na čelo javnega delovanja. Ubogajmo jih, ako hočemo biti srečni.

Blagi Podgornik pa mi naj oprost, da sem skromno njegovo osebo naslikala brez

njegovega dovoljenja. Čeprav so v tem razburjenju in bratskem klanju pozabili na njegove zasluge, ni jih pozabila ona, ki pozna Podgornikove zasluge za narod. Ta narod mu postavi spomenik, a še le takrat, kedar bode že srečen v miru počival. Jaz mu ga pa postavljam s tem skromnim spisom.

ODPRTO PISMO. IVAN PODLESNIK. LJUBLJANA.

Gospe Ani.

Ana, Ti si postala čudovita ženska in jaz te Te naravnost občudujem. Odkod ta hladni razum? Odkod ta skrb za me?

— Kedaj storiš konec takemu življenju? Kedaj zapustiš to pot?

Tako me vprašaš Ti?

— Kedaj storiš konec takemu življenju?

Ana, ne vem. Morda kmalu. Ne boj se za me, in če se me sramuješ, me pozabi, ko Te skušam pozabiti jaz. Slišal sem, da postaja Tvoj mož slab, da se mu bliža konec. Prosim Te, streži mu, ljubi ga, da popraviš greh, ki si ga storila nad njim... Včasih se Te še spominjam, in solze mi stopajo v oči pri teh spominih. To so solze kesanja in srama! Ti pa, ki si bila vzrok temu življenju, vprašuješ: — Kedaj storiš konec? Ah, Ana v mojem vrtu cvete še toliko rož, še toliko cvetja čaka življenja, listi na drevju še ne rumene, solnce še ni zašlo — pomlad je!

Pri Vas vlada zima, gospa Ana.

Vem, da bo prišla tudi v moj vrt taka zima; odpadlo bo listje, cvetje se vsuje: — jaz pa si bom tresel pepela na glavo, trkal se bom na prsi.

— Prepozno!

Kjer so cvele prej rože, ležal bo potem visok sneg. — Vse to vem in vendar se ne trudim niti najmanj, da bi preprečil to katastrofo.